

Å KOMMENTERE FORBINDELSEN mellom krise og kritikk er en av litteraturkritikkens kjæreste øvelser. Nettopp når noe ikke lenger er selvsagt for oss, byr det seg frem som gjenstand for kritisk undersøkelse. Det seneste bidraget til denne tradisjonen leverer Frode Helmich Pedersen i en slagferdig artikkel i høstens utgave av *Norsk litterær årbok*. Ser man tilbake på kritikåret 2014, vil man ifølge Helmich Pedersen måtte spørre seg «om ikke krisen har forandret karakter, om den ikke har gått fra å være et nødvendig aspekt ved [den kritiske] virksomheten til å bli noe i nærheten av en eksistensiell trussel».

Den utløsende årsaken til denne diagnosen er *Verdens Gangs* kutt i antallet bokanmeldelser. Prognosen er at de andre avisene vil følge *VG* hakk i hæl, og at dette veivalget «leder direkte til kanten av stupet for litteraturkritikkens del».

At ingen vil finne på å lese *VG* anno 2015 ene og alene for litteraturstoffet, er hevet over tvil. Men Helmich Pedersen trekker altså mer vidtgående konklusjoner. Han baserer resonnet sitt på «*VGs* rolle som avisnorges California: Dersom man vil få et gløtt inn i fremtiden, er det i denne retningen man må kikke.»

Kikker vi retning av virkelighetens California, yrer det imidlertid av litterært liv, rundt festivaler, universiteter, småforlag og tidsskrifter. Det californiske litteraturinitiativet som de siste par årene har fått størst oppmerksomhet, er *Los Angeles Review of Books*, grunnlagt i 2012. *LARB* publiserer daglig tekster som kombinerer klassiske litteraturkritiske dyder med nettets unike muligheter. I intensjonserklæringen heter det at magasinet ønsker å svare på forfallet i avisenes bokdekning ved å «gjenoppfinne kulturtidsskriftet for en ny generasjon».

Ifølge Helmich Pedersen må litteraturen, om den ønsker å ha noen reell betydning, diskuteres i sammenheng med samfunnets viktigste anliggender. Dette er opplagt riktig. Men hvor ofte lever dagsavisannonser opp til en slik ambisjon? I aviser flest er kritikken først og fremst forbrukerveiledning – en kjapp vurdering av et produkt med et forfatterportrett attåt. Det er ikke der man blir oppmerksom på forbindelseslinjene mellom estetiske værskitter og mentalitetsendringer i samfunnet for øvrig.

Fraværende i Helmich Pedersens analyse er hvordan endringene av publikums mediebruk også kan utvikle litteraturkritikken. Den faste lesningen av en enkelt avis, som samler nyheter og nyhetsanalyser av alle slag, er for mange blitt erstattet av lesning av lenker fra hele verden, som deles og diskuteres på sosiale medier. En poengtert bloggoppføring eller et engasjerende tidsskriftsessay kan få større spredning enn en anmeldelse i en tradisjonsrik avis.

I skrivende stund er to av tekstene som diskuteres med størst heftighet på sosiale medier Terje Tvedts artikkel om den norske bombingene av Libya i *Nytt Norsk Tidsskrift* 3/2015 og Ylve Gudheims intervju med Cecilie Hellestveit om «kva [som] gjekk gale under den arabiske våren» i *Syn og Segn* 3/2015. Den aktive delingen av disse artiklene – som ligger tilgjengelig for alle – er bare ett av mange eksempler på at dagens digitale situasjon må kalles et Klondyke for ambisiøs journalistikk. Disse to artiklene går bak nyhetsbildet og leverer solide maktkritiske analyser; nettopp slikt presse-Norge trekker frem når de skal begrunne hvorfor staten bør fortsette å være rundhåndet med mediestøtte. Men mediestøtten får ingen av de to tidsskriftene ta del i. Av utgrunnelige årsaker inngår nemlig ikke tidsskriftene verken i statens mediepolitikk eller medie-Norges selvforståelse.

Da Kulturdepartementet i september nedsatte Mediemangfoldsutvalget, som skal utrede hvordan staten skal kunne legge til rette for «en åpen og opplyst offentlig samtale», ble det samtidig klart at utvalget skal ledes av Fritt Ords direktør Knut Olav Åmås. Det er å håpe at Åmås husker på tidsskriftene – de har nemlig ikke en eneste representant i utvalget, som derimot er tett befolket av medlemmer fra Mediebedriftenes Landsforening.

I forbindelse med Mediebedriftenes Landsforenings Årskonferanse i 2014 ble *MANN* kåret til «Årets magasin». Under samme arrangement ble det delt ut priser som «Årets forbrukersak» og «Årets inspirasjonssak». Man fant ingen «Årets analyse», «Årets gravesak», «Årets kommentar» eller «Årets kritikk».

Mediemangfoldutvalgets utredning er en anledning til å stoppe opp og spørre: Hvordan havnet vi her? Er det her vi vil være? Alt som er historisk oppstått, kan endres. Mange lesere og skrivere har allerede søkt seg over mot kvalitetsbevisste nisjemedier. Norsk mediepolitikk kan følge etter.

Om utviklingen har bragt avisanmeldelsen til kanten av stupet, står tidsskriftene klare på utskytningsrampen – til den digitale offentligheten.

God lesning!

Audun Lindholm

Vagant er medlem av
Norsk Tidsskriftforening

Vagant er medlem av
Eurozine

eurozine

Vagant utgis med støtte fra
Norsk Kulturråd

www.vagant.no
støttes av Fritt Ord og
Nordisk Kulturfond

norden
Nordisk Kulturfond

Vagant forlegges
av Cappelen Damm

CAPPELEN DAMM

Redaksjonen avsluttet
21.09.2015 i Bergen, Berlin,
Lampedusa, Linköping,
Longva, Ramsøy, Stockholm,
Ulvik, Wien og Aarhus

Copyright © Vagant og
bidragsyterne

Kontakt
Post- og besøksadresse:
Vagant, Gerichtstraße 23,
3. Hof, 1. Aufgang, 3. OG,
13347 Berlin, Tyskland

E-postadresse:
vagant@cappelendam.no

Twitter:
twitter.com/vagant_red

Instagram:
instagram.com/vagant_red

Facebook:
facebook.com/vagantred

Takk
Ida Dybdahl
Snorre Fjeldstad
Thor Holt
Christian Johannes Idskov
Ola Jostein Jørgensen
Anne Szefer Karlsen
Trude-Kristin Mjælde Aarvik
Øyvind Kvernold Myhre
Martin Paulsen
Frode Helmich Pedersen
Marco Vladovich Relja
Marte Røv
Erling Sandmo
Laura Scotti
Mazdak Shafieian
Kaj Skagen
Erik Steinskog
Katja Zimmermann